

Þingmannanefnd til að fjalla um skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis
Alþingi
150 Reykjavík

TRÚNAÐARMÁL

Selfossi, 7. júní 2010

Vísað er til bréfs þingmannanefndar sem skipuð var á Alþingi til að fjalla um skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis, dagsetts 18. maí 2010, þar sem mér er sem fyrrverandi viðskiptaráðherra gefinn kostur á að koma að athugasemdum við þá hluta skýrslunnar sem fjalla um meinta vanrækslu mína í skilningi laga nr. 142/2008.

Ég þakka nefndinni þetta tækifæri til að koma sjónarmiðum mínum á framfæri.

Inngangur

Ég var skipaður í embætti viðskiptaráðherra 24. maí 2007 og gegndi því til 1. febrúar 2009 þegar ég sagði af mér.

Í skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis segir að athugun hennar bendi ekki til þess að ég hafi í aðdraganda falls íslensku bankanna gripið til viðhlítandi ráðstafana í samræmi við það sem tilefni var til og að ég hafi með athafnaleysi látið hjá líða að bregðast við yfirvofandi hættu á viðeigandi hátt. Með þessu hafi ég sýnt af mér vanrækslu í skilningi 1. mgr. 1. gr. laga nr. 142/2008.

Þessu til stuðnings rekur nefndin þrjú efnisatriði. Þau eru:

1. Að ég hefði átt að hafa frumkvæði að því að ríkisvaldið brygðist við upplýsingum um stöðu bankanna og stöðuna í íslensku efnahagslífi með sérstökum aðgerðum, en þó eingöngu fram að 12. ágúst 2008 (7. bindi, bls. 315).
2. Að ég hefði átt að hafa frumkvæði að því að innan stjórnkerfisins væri unnin heildstæð og fagleg greining á fjárhagslegri áhættu sem ríkið stóð frammi fyrir vegna hættu á fjármálaáfalli (7. bindi, bls. 315–316).
3. Að ég hefði átt að fullvissa mig um og fylgja eftir að unnið væri með virkum hætti að flutningi Icesave-reikninga Landsbankans úr útibúi í

Bretlandi yfir í dótturfélag og leita frá sumri 2008 leiða til að stuðla að framgangi sama máls (7. bindi, bls. 316).

Þegar horft er til baka er ljóst – og á það hef ég aldrei dregið dul – að þótt margt hafi verið gert til að draga úr áhrifum hugsanlegrar kreppu þegar váboðarnir gerðu vart við sig, þá hefði átt að bregðast við af miklu meiri einurð og festu en raun ber vitni.

Það var ekki gert og skýringar á því eru margvíslegar, en felast ekki síst í pólitískum og stjórnskipulegum aðstæðum sem reyndust þjóðinni dýrkeyptar.

Ég hafna því hins vegar alfarið að hafa gerst sekur um vanrækslu í starfi í skilningi ofangreindra laga og enn síður í skilningi laga um ráðherraábyrgð.

Sú niðurstaða er rökstudd í eftirfarandi umfjöllun um einstaka þætti sem fjallað er um í skýrslu rannsóknarnefndarinnar.

Fyrst vil ég þó fara nokkrum orðum um viðskiptaráðuneytið sem stofnað var í upphafi ráðherratiðar minnar.

Um viðskiptaráðuneytið

Hinn 27. maí 2007 var starfsemi viðskiptaráðuneytisins skilin frá starfsemi iðnaðarráðuneytis og ég tók við embætti viðskiptaráðherra. Þá hóf starfsfólk sameinaðs iðnaðar- og viðskiptaráðuneytis störf í nýju ráðuneytunum tveimur. Rétt er að leggja sérstaka áherslu á að í upphafi ferils míns í hinu aðgreinda viðskiptaráðuneyti störfuðu þar aðeins fimm skrifstofustjórar og tveir sérfræðingar. Þeim var að sönnu fjölgað, en í ársbyrjun 2008 voru þeir þó ekki nema 14 talsins.

Inn í þetta krítíska ár var mér falið að leggja með starfslið sem var að stórum hluta nýtt, og reynslan innan ráðuneytisins speglast kannski best í þeirri staðreynd að í upphafi ferðar hafði sá sérfræðingur, sem lengsta starfsreynslu hafði, einungis starfað í sex mánuði. Efalítið hafði þessi skortur á reynslu innan ráðuneytisins, sem ég gat ekki við ráðið en var þó á mína ábyrgð, áhrif á framvinduna.

Hinu nýja ráðuneyti var falið að takast á við fjölþætt verkefni. Samkvæmt reglugerð um Stjórnarráð Íslands frá 31. desember 2007 (117/2007) fór viðskiptaráðuneytið m.a. með mál sem vörðuðu verslun og viðskipti með vöru og þjónustu, fjármálamarkað, váttryggingar og váttryggingastarfsemi, vexti og verðtryggingu, fjárfestingar erlendra aðila, gjaldeyri, samkeppnismál og

óréttmæta viðskiptahætti, neytendavernd, hlutafélög, einkahlutafélög, Endurreisnar- og þróunarbanka Evrópu, fasteignakaup og sölu fasteigna, fyrirtækja og skipa og hugverkaréttindi á sviði iðnaðar, svo að nokkuð sé talið.

Þá heyrðu undir ráðuneytið fimm stofnanir, Samkeppniseftirlitið, Fjármálaeftirlitið, Einkaleyfastofa, talsmaður neytenda og Neytendastofa.

Það er því ljóst að verkefnasvið þessa minnsta ráðuneytis Stjórnarráðsins var mjög víðtækt. Staðreynd er, að ráðuneytinu var ætlað að sinna mjög fjölpættum verkefnum með fáum starfsmönnum, sem fæstir höfðu mikla reynslu af málaflokknum, og innan þröngra fjárheimilda.

Vík ég þá að þeim efnisatriðum sem rannsóknarnefnd Alþingis nefnir í skýrslu sinni og vil fyrst vekja athygli á mjög sérstöku sambandi viðskiptaráðherra og Fjármálaeftirlitsins.

Um sjálfstæði Fjármálaeftirlitsins

Í niðurstöðum rannsóknarnefndarinnar segir að mér hafi borið sem viðskiptaráðherra – „þrátt fyrir sjálfstæðar ríkisstofnanir sem störfuðu á málefnasviði viðskiptaráðuneytisins,“ eins og það er orðað – að hafa almennt eftirlit með því hver væri í stórum dráttum framvinda mála á fjármálamarkaði og þá með það fyrir augum hvort tilefni væri til afskipta af hálfu ráðuneytisins á grundvelli gildandi lagareglna, og eftir atvikum að hafa frumkvæði að tillögugerð um breytingar á lögum og/eða umfjöllun um málið á vettvangi ríkisstjórnarinnar.

Þessi niðurstaða nefndarinnar segir aðeins hálfu söguna. Sú stofnun sem starfar á málefnasviði ráðuneytisins og fer með málefni fjármálamarkaðar, Fjármálaeftirlitið (FME), er algerlega sjálfstæð. Henni stýrir sérstök stjórn og hún hefur sjálfstæðan fjárhag. Viðskiptaráðherra hefur að lögum ekkert um dagleg verkefni hennar eða starfsemi að segja.

Þannig er ljóst af 2. mgr. 18. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, að ákvörðunum FME verður ekki skotið til viðskiptaráðherra, og í ákvæðum laganna er að öðru leyti ekki gert ráð fyrir að viðskiptaráðherra hafi afskipti af einstökum málum sem Fjármálaeftirlitið fjallar um. Í greinargerð með frumvarpi því sem varð að áður nefndum lögum segir:

Mikilvægt er að eftirlitsstofnun fái að starfa óháð öðrum hagsmunum en þeim sem í eftirlitinu felast. Þetta verður best tryggt með því að tryggja þessari starfsemi sjálfstæði. Því er í frumvarpi þessu lagt til að með eftirlitið fari sérstök

stofnun, Fjármálaeftirlitið. Stofnuninni er ætlað mikið sjálfstæði til ákvarðana og er gert ráð fyrir að stofnunin hafi sérstaka stjórn. Einnig er gert ráð fyrir að ákvörðunum stofnunarinnar verði vísað til sérstakrar kærufundar en ekki ráðherra. Gert er ráð fyrir að stofnunin falli stjórnskipulega undir viðskiptaráðherra, en honum er ekki ætlað vald til að hafa áhrif á ákvarðanir stofnunarinnar eða til að endurskoða þær.

Hér er fortakslaust sagt að viðskiptaráðherra sé ekki ætlað vald til að hafa áhrif á ákvarðanir stofnunarinnar. Forstjóri stofnunarinnar og stjórn hafa afdráttarlaust lagt sama skilning í fyrirmæli laganna um sjálfstæði FME.

Til marks um það skal hér tekið dæmi af mikilvægu máli, þar sem ég afréð eftir vandlega íhugun – þrátt fyrir lögin – að beita mér fyrir því að ekki yrði af kaupum Kaupþings á hollenska bankanum NIBC, þar sem ég taldi þau á sínum tíma geta haft úrslitaáhrif á stöðu íslenska bankakerfisins.

Af því tilefni fann forstjóri FME að þeim afskiptum við forsætisráðherra. Forsætisráðherra lét mig vita af þeirri kvörtun. Hún hafði þau áhrif að ég ákvað að ráðgast við aðra félagá mína í ríkisstjórn um hvernig ég ætti að bregðast við. Efa ég ekki að þeir geta staðfest það.

Þessi atburður sýnir ljóslega hinn gagnkvæma skilning ráðuneytisins og Fjármálaeftirlitsins á þeim eldveggjum sem lög mæla fyrir að séu þeirra í millum.

Þá er í 4. gr. laganna fjallað nánar um stjórn Fjármálaeftirlitsins og er þar mælt fyrir um að með yfirstjórn stofnunarinnar fari þriggja manna stjórn sem viðskiptaráðherra skipi til fjögurra ára. Í greinargerð með frumvarpinu segir um 4. gr.:

Þó Fjármálaeftirlitið falli undir viðskiptaráðherra er honum ekki ætlað að hafa efnisleg eða fagleg afskipti af starfsemi stofnunarinnar. Því er nauðsynlegt að sérstök stjórn fari með yfirstjórn stofnunarinnar og hafi eftirlit með starfseminni. Þannig er stjórninni ætlað að taka þátt í mikilvægum ákvörðunum sem varða eftirlit og aðgerðir gagnvart eftirlitsskyldum aðilum.

Lögbundin upplýsingagjöf stofnunarinnar til ráðherra er ennfremur takmörkuð við árlega skýrslu um starfsemi hennar, sbr. 16. gr. laganna. Þá eru heimildir FME til þess að veita ráðuneytinu upplýsingar mjög takmarkaðar vegna trúnaðar, sbr. IV. kafla sömu laga.

Í þessu samhengi skal sérstaklega bent á að „komi í ljós grunsemdir um bresti í fjárhagslegri stöðu eftirlitsskyldra aðila“ ber FME að láta seðlabankastjóra, en ekki viðskiptaráðherra, vita, en upplýsingar um slíkar grunsemdir „eru háðar

þagnarskyldu samkvæmt þessum lögum og lögum um Seðlabanka Íslands”, sbr. 3. mgr. 15. gr..

Að samandregnu felst í þessu að þótt viðskiptaráðherra sé einhvers konar „yfirmaður“ eða „ábyrgðarmaður“ FME er honum að lögum óheimilt að skipta sér af daglegum störfum hennar og einstökum verkefnum. Það er því órökrétt að telja það mér til vanrækslu að hafa ekki haft afskipti af Fjármálaeftirlitinu.

Um óheimil afskipti af hálfu viðskiptaráðuneytisins

Fram kemur í kafla 21 í skýrslu rannsóknarnefndarinnar að nefndin telji að mér hafi borið að standa fyrir því að ráðuneytið hefði afskipti af málum á sviði fjármálamarkaðar á grundvelli gildandi lagareglna, ef tilefni hefðu verið til afskipta.

Hér eru lykilorðin „á grundvelli gildandi lagareglna“. Í skýrslunni kemur ekki fram hvaða lagareglur er átt við eða í hverju afskipti hefðu átt að felast. Staðreyndin er sú að viðskiptaráðherra hafði engar heimildir lögum samkvæmt til að hafa afskipti af málum á sviði fjármálamarkaðar, svo einkennilega sem það hljómar.

Þótt 13. grein áðurnefndar reglugerðar um Stjórnarráð Íslands feli viðskiptaráðuneytinu að fara með mál sem varða fjármálamarkað hefur Alþingi ákveðið að fela öðrum aðila alla framkvæmd málaflokksins.

Þannig er Fjármálaeftirlitinu falið að hafa eftirlit með fjármálakerfinu í lögum nr. 87/1998 og fleiri lögum um einstök svið fjármálamarkaðarins. Eins og fjallað er um hér að framan er viðskiptaráðuneytinu og viðskiptaráðherra óheimilt að fara inn á verksvið Fjármálaeftirlitsins og sinna verkefnum sem stofnuninni hefur verið falið með lögum.

Engin ákvæði í gildandi lögum heimila viðskiptaráðherra að hafa afskipti af málum á sviði fjármálamarkaðar og því getur það ekki talist vanræksla í neinum skilningi af minni hálfu að hafa ekki með beinum hætti haft afskipti af einstökum málum á fjármálamarkaði sem voru til umfjöllunar og meðferðar hjá Fjármálaeftirlitinu.

Þvert á móti voru slík afskipti beinlínis óheimil samkvæmt gildandi lögum.

Um tillögugerð og/eða umfjöllun í ríkisstjórn

Í skýrslu rannsóknarnefndarinnar kemur einnig fram sú niðurstaða að mér hafi borið að hafa frumkvæði að tillögum um breytingar á lögum og að umfjöllun um málefni fjármálamarkaðar á vettvangi ríkisstjórnarinnar, sbr. 17. gr. stjórnarskrárinnar og 1. mgr. 2. gr. laga nr. 73/1969 um Stjórnarráð Íslands.

Ákvæði þessara greina eru samhljóða:

Ráðherrafundi skal halda um nýmæli í lögum og um mikilvæg stjórnarmálefni. Svo skal og ráðherrafund halda, ef einhver ráðherra óskar að bera þar upp mál.(...)

Sú venja hefur skapast að ríkisstjórnin kemur að jafnaði saman til fundar tvisvar í viku. Á þeim fundum eru rædd frumvörp og ýmis brýn málefni. Þá hittast ráðherrar utan ríkisstjórnarfundu til að ræða einstök mál.

Í þessu sambandi er þýðingarmikið að þingnefndin geri sér grein fyrir að í samsteypustjórnnum hefur sú vinnuhefð skapast, að minnsta kosti frá tímum Viðeyjarstjórnarinnar, að forystumenn stjórnarflokkanna eru mjög ráðandi um hin stærri mál. Þeir taka oft ákvarðanir þær ákvarðanir sem máli skipta eða eiga frumkvæði að endanlegri afgreiðslu mála. Þannig var meðal annars um efnahagsmál innan ríkisstjórnarinnar sem mynduð var í maí 2007, eins og margsinnis kemur fram í skýrslu rannsóknarnefndarinnar.

Til dæmis er rétt að benda nefndinni á kafla 21.5.4.1 í skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis þar sem rannsóknin leiðir í ljós að í innra starfi ríkisstjórnarinnar á árunum 2007 og 2008 hafi upplýsingaflæði um efnahagsmál og samskipti um ákvarðanir í þeim málaflokki verið haldið innan þröngs hóps ráðherra, nefnilega hjá forsætis-, fjármála- og utanríkisráðherrum.

Á ríkisstjórnarfundum, fundum einstakra ráðherra og í samtölum ráðherra í tengslum við ríkisstjórnarfundu voru málefni fjármálamarkaðar vissulega margoft rædd, bæði að mínu frumkvæði og annarra ráðherra. Hitt liggur ljóst fyrir að utan ríkisstjórnar voru haldnir margir þýðingarmiklir fundir, og mikilvægar ákvarðanir teknar án minnar þátttöku sem viðskiptaráðherra, eins og rakið er í skýrslu rannsóknarnefndar alþingis.

Þannig átti þáverandi utanríkisráðherra og formaður Samfylkingarinnar, væntanlega fyrir hönd flokksins og ráðherra hans, fjölmarga fundu um málefni fjármálamarkaðar sem ég var hvorki boðaður til né látinn vita sérstaklega af. Á þessum fundum voru bæði forsætisráðherra og fjármálaráðherra, auk

lykilmanna í stjórnkerfi efnahagsmála og sérfræðinga. Af fæstum þessara funda hafði ég pata fyrr en rannsókn bankahrunsins var hafin.

Um sumar mikilvægar ákvarðanir sem vörðuðu bankakerfið hafði ég, þó viðskiptaráðherra væri, ekki nokkra hugmynd fyrr en ég las um þær í skýrslu rannsóknarnefndarinnar (sjá t.d. 6. bindi skýrslunnar, bls. 176–177). Samkvæmt hefðinni hefði oddviti míns stjórnarflokks a.m.k. átt að upplýsa mig um stöðu mála sem rædd voru á þessum fundum.

Rannsóknarnefndin bendir einnig á að forsætisráðherra hafi sem verkstjóra ríkisstjórnarinnar borið að upplýsa mig um þessa fundi til að ég gæti rækt starfsskyldur mínar. Rannsóknarnefndin telur aðfinnsluvert að forsætisráðherra hafi ekki gert það (sbr. kafla 21.4.2).

Þegar erfiðleikar á fjármálamörkuðum fóru að gera vart við sig snemma árs 2008 greip ríkisstjórnin til ýmissa ráðstafana, sem raktar eru skilmerkilega í skýrslu rannsóknarnefndarinnar. Þar á meðal var heimild til fjármálaráðherra til 500 milljarða lántöku til að styrkja gjaldeyrisvarasjóð Seðlabankans.

Eins og aðrar aðgerðir sem sneru að almennri hagstjórn og ríkisfjármálum var þetta mál á forræði forsætis- og fjármálaráðuneytis, eðli málsins samkvæmt. Heimildin var hins vegar ekki nýtt eins og til var stofnað, þótt eftir því hafi verið gengið á fundum ríkisstjórnarinnar, og í skýrslu Seðlabankans um fjármálastöðugleika í maí 2008 kom fram að engin bráðahætta væri á ferðum.

Fáir sáu þó fyrir hamfarirnar sem framundan voru á alþjóðlegum fjármálamörkuðum.

Í ágúst 2008 lagði ég á ríkisstjórnarfundum fram minnisblað þar sem lagt var til að skipuð yrði nefnd um fjármálastöðugleika. Átti hún að skila tillögum um hvernig auka mætti stöðugleika fjármálakerfisins, draga úr líkum á því að fjármálafyrirtæki lentu í erfiðleikum og draga úr áhrifum þess að einstök fjármálafyrirtæki yrðu fyrir áföllum. Með tillögunni var ég beinlínis að bregðast við óskum um slíkt nefndarstarf frá sérstökum samráðshópi um þessi efni.

Lagt var til að viðskiptaráðherra skipaði formann og að þar störfuðu að auki fulltrúar forsætisráðherra, fjármálaráðherra, Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands.

Minnisblaðið var lagt fram í ríkisstjórn til að knýja fram breytt fyrirkomulag og vinnubrögð á þessu sviði, en það hlaut ekki hljómgrunn og var nefndin aldrei skipuð. Aðrir þáverandi ráðherrar hafa leitt getum að ástæðum þessa í samtölum við rannsóknarnefndina (kafla 21.3.3).

Þegar þetta atriði og öll þau atriði sem fjallað er um í skýrslunni eru metin verður að hafa í huga að síðsumars 2008 voru ekki á lofti haldbærar vísbendingar um aðsteðjandi stórfellda alþjóðlega fjármálakreppu og alvarleg áhrif slíkrar kreppu hér á landi.

Viðskiptaráðuneytið og viðskiptaráðherra hafa heldur ekki aðgang að upplýsingum stöðu einstakra fjármálafyrirtækja og ég varð því að byggja á þeim opinberu upplýsingum sem lágu fyrir á hverjum tíma um stöðu á fjármálamarkaði.

Af skýrslu Seðlabankans um fjármálastöðugleika í maí 2008 var, sem áður sagði, ekki hægt að ráða að um bráðaáhættu væri að ræða, heldur að helsti vandi fjármálakerfisins lægi í mögulegum skorti á lausafé í framtíðinni.

Að ráðum sérfræðinga viðskiptaráðuneytisins lagði ég þó til í ríkisstjórn að brugðist yrði við með sérstökum aðgerðum til að tryggja almennan fjármálastöðugleika og takmarka tjón ef illa færi. Slík tillögugerð hefði raunar ekki síður átt að koma úr forsætisráðuneytinu eða Seðlabankanum.

Tillaga mín hlaut því miður ekki hljómgrunn á sínum tíma.

Greining á fjárhagslegri áhættu sem ríkið stóð frammi fyrir vegna hættu á fjármálaáfalli

Í skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis segir að telja verði að í aðdraganda falls íslensku bankanna hafi mér borið að hafa frumkvæði að því, annaðhvort með eigin aðgerðum eða með tillögu um það til annarra ráðherra, að innan stjórnkerfisins væri unnin heildstæð og fagleg greining á fjárhagslegri áhættu sem ríkið stæði frammi fyrir vegna hættu á fjármálaáfalli.

Þessu verður að mótmæla. Það var hvorki á verksviði né færi viðskiptaráðuneytisins að leggja faglegt mat á það hvort ríkið gæti – og þá hvernig – stutt fjárhagslega við bakið á fjármálafyrirtækjum landsins, einu þeirra eða fleiri.

Hér að ofan voru rakin ákvæði reglugerðar um Stjórnarráð Íslands um málasvið viðskiptaráðuneytisins.

Seðlabanki Íslands og Fjármálaeftirlitið hafa með höndum að gera úttektir og meta „fjárhagslega áhættu íslenska ríkisins og ríkissjóðs vegna starfsemi

Íslensku fjármálafyrirtækjanna hér á landi og erlendis, eða einstakra þátta í starfsemi þeirra," eins og rannsóknarnefndin orðar það í bréfi til mín.

Það er einnig hlutverk þessara eftirlitsaðila að leggja mat á umfang bankakerfisins í hlutfalli við stærð hagkerfisins, meta breytingar á starfsháttum bankanna, og fylgjast með stofnun innlánsreikninga og söfnun innlána.

Viðskiptaráðuneytið hefur ekki sjálfkrafa aðgang að upplýsingum um tilgreinda þætti í starfsemi fjármálafyrirtækja. Vilji ráðuneytið fá upplýsingar um starfsemi fjármálafyrirtækis verður það að leita til eftirlitsaðilanna, FME eða Seðlabankans.

Eftirlitsstofnanirnar eru bundnar trúnaði um rekstur og starfsemi banka sem þær hafa eftirlit með, og er aðgangur ráðuneytisins að slíkum upplýsingum umfram almælt tíðindi mjög takmarkaður, hvað þá að sundurgreindum gögnum um einstaka þætti í rekstri fjármálafyrirtækjanna.

Fyrir liggur að FME framkvæmdi reglulega svokölluð álagspróf í fjármálafyrirtækjunum á þessum tíma og stóðust þau öll prófin, samkvæmt niðurstöðum sem kynntar voru í samráðshópi um fjármálastöðugleika og viðbúnað.

Seðlabankinn er sú stofnun sem fyrir hönd ríkisstjórnarinnar ber að lögum að fylgjast með fjármálalegum stöðugleika. Enginn annar ráðgjafi eða eftirlitsstofnun hefur meiri þyngd í því efni en hann.

Í maí 2008 gaf Seðlabankinn út skýrslu um fjármálastöðugleika og vakti hún verðskuldaða athygli í fjármálaheiminum. Eins og áður segir gaf sú skýrsla hreint ekki tilefni til að ætla að um bráðahættu væri að ræða, heldur kom þar fram að vandi bankakerfisins lægi fyrst og fremst í mögulegum lánsfjárskorti þegar fram liðu stundir.

Er með sanngirmi hægt að telja það til vanrækslu eða mistaka í starfi að telja sig hafa fast land undir fótum í skýrslu Seðlabanka Íslands? Ég taldi að minnsta kosti að sem viðskiptaráðherra hlyti ég að taka mark á umræddri greiningu Seðlabankans.

Í þessu samhengi áréttá ég að áður en skýrslan birtist hafði ríkisstjórnin þegar brugðist við þeim lausafjávanda sem þar var reifaður með því að afla heimildar til mestu lántöku í sögu lýðveldisins. Ráðherrar jafnt sem sérfræðingar töldu að í þessu fælust langmikilvægustu viðbrögðin til að fyrirbyggja hugsanleg vandræði innan bankakerfisins, og bestu hugsanlegu forvarnir í stöðunni. Viðbrögð mín, og ríkisstjórnarinnar, vorn að þessu marki í samræmi við skýrslu Seðlabankans um fjármálalegan stöðugleika.

Í 5. grein áðurnefndrar reglugerðar um Stjórnarráðið er fjallað um þau mál sem fjármálaráðuneytið fer með. Það eru m.a. mál sem varða fjármál ríkisins, lánsfjármál ríkissjóðs, lántökur ríkisstofnana, ríkisábyrgðir og mat á þróun og horfum í efnahagsmálum.

Viðskiptaráðuneytinu voru ekki í þessari reglugerð falin nein þau verkefni sem heimiluðu því að fara inn á svið sem skýrlega var helgað öðru ráðuneyti. Þótt málefni fjármálamarkaðar heyri undir viðskiptaráðuneytið snýr mat það sem rannsóknarnefndin telur að hafi átt að fara fram á engan hátt að regluverki á fjármálamarkaði, sem viðskiptaráðuneytið ber ábyrgð á, heldur einungis að fjárhagslegu bolmagni ríkisins.

Því fer fjarri að það hafi á nokkurn hátt verið á verksviði mínu sem viðskiptaráðherra að leggja faglegt mat á það hver geta íslenska ríkisins væri til að styðja fjárhagslega við bakið á fjármálafyrirtækjum landsins. Má í raun segja að slíkt mat á vegum viðskiptaráðuneytisins hefði gengið gegn ákvæðum Stjórnarráðsreglugerðarinnar um verkaskiptingu ráðuneyta, og að viðskiptaráðherra hefði með því farið inn á verksvið annarra ráðherra, ráðuneyta þeirra eða undirstofnana. Þetta er óheimilt og ólöglegt og má um það m.a. vísa til dóms Hæstaréttar í málinu nr. 24/2009 frá 24. september 2009.

Af framansögðu er ljóst að það var ekki á málefnasviði viðskiptaráðherra að láta gera úttekt á fjárhagslegri áhættu vegna fjármálakerfisins. Því er hér með mótmælt að ég hafi sýnt af mér vanrækslu með því að hafa ekki látið gera slíka úttekt.

Ég gengst fúslega við ábyrgð á starfsemi viðskiptaráðuneytisins þann tíma sem ég gegndi stöðu viðskiptaráðherra. Ég er hins vegar ekki tilbúinn að taka ábyrgð á störfum annarra ráðherra eða á störfum bankastjóra Seðlabanka Íslands.

Um innstæðutryggingar

Fram kemur í 21. kafla skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis að hún telji að meðal þess sem viðskiptaráðherra hefði átt að taka afstöðu til hafi verið hvernig Tryggingarsjóður innstæðueigenda og fjárfesta gæti staðið við lágmarksgreiðsluskyldu sína og hvort ríkið ætti að koma að málinu, og þá hvernig.

Strax eftir að ég tók við embætti viðskiptaráðherra í maí 2007 skipaði ég nefnd til þess að endurskoða ákvæði laganna um innstæðutryggingasjóð. Vegna síðari upplýsinga um aukna innlánsöfnun bankanna breyttust markmið við

endurskoðun á löggjöfnni til að bregðast við óvissu um greiðsluskyldu tryggingasjóðsins og takmarka ábyrgð hans.

Því sem næst fullbúin drög að frumvarpi voru tilbúin snemma árs 2008. Framlagning slíks frumvarps var rædd í áðurnefndum samráðshópi, en aðrir fulltrúar en fulltrúi viðskiptaráðuneytisins töldu óráðlegt að leggja slíkt frumvarp fram vegna aðstæðna á mörkuðum og töldu það geta valdið óróa í fjármálakerfnnu.

Ég lagði til að lögunum um innstæðutryggingar yrði breytt til þess að styrkja fjárhagsstöðu sjóðsins og ræddi það við forystumenn ríkisstjórnarinnar, Geir H. Haarde og Ingibjörgu Sólrúnu Gísladóttur. Mátu forystumenn ríkisstjórnarinnar aðstæður með sama hætti og meirihluti samráðshópsins, þ.e. að þær væru of viðkvæmar til þess að hættandi væri á að gera breytingar.

Fleiri fluttu þetta mál fyrir mína hönd, m.a. þáverandi aðstoðarmaður minn, Jón Þór Sturluson, sem tók málið upp að minni ósk á fundi með ráðuneytisstjóra forsætisráðuneytis, forsætisráðherra og utanríkisráðherra í febrúar 2008.

Ég fjallaði einnig um stöðu Tryggingarsjóðs og hugsanlegan stuðning ríkisins við hann á fundi með forsætisráðherra og fjármálaráðherra í ágúst 2008. Þá varð það sameiginleg niðurstaða að greina frá því að ríkið mundi styðja sjóðinn við að standa við skuldbindingar sínar, eins og fram kemur í bréfi viðskiptaráðuneytisins til breska fjármálaráðuneytisins frá 20. ágúst 2008. Sá skilningur var ítrekaður í öðru bréfi 5. október 2008.

Það kom ítrekað til umræðu innan samráðshópsins, innan ríkisstjórnarinnar og innan þingflokks Samfylkingarinnar að leita þyrfti leiða til að styrkja sjóðinn.

Þróun innlána erlendis á árinu 2007 breytti í grundvallaratriðum afstöðu minni og ráðuneytisins til endurskoðunar á lögunum um innstæðutryggingasjóð og varð hún mun víðtækari en í upphafi var ráðgert.

Eins og áður sagði náðist þó ekki samstaða um að flytja slíkt frumvarp, þar sem framlagning þess var talin geta haft neikvæð áhrif á innlán bankanna, þ.e. gæti skapað tortryggni og leitt til flóttu innlánseigenda úr bönkunum, bæði innan samráðshópsins og ríkisstjórnarinnar. Sú ákvörðun að slá þessum breytingum að sinni á frest var því tekin að yfirveguðu ráði og í samráði við forystumenn ríkisstjórnarinnar.

Í ljósi þess sem að ofan er rakið er því eindregið hafnað að nokkur vanræksla hafi átt sér stað af minni hálfu eða ráðuneytisins hvað varðar eftirlit með stöðu Tryggingarsjóðsins og frumkvæði að nauðsynlegum breytingum á regluverki hans. Af hálfu ráðuneytisins var brugðist við bæði hratt og fagmannlega þegar breytingar urðu á innlánsöfnun bankanna. Viðbrögðin fólust í því að smíða

frumvarp að breytingum á lögnum til að mæta aukinni áhættu og styrkja fjárhagsstöðu sjóðsins.

Mat jafnt forystumanna ríkisstjórnarinnar sem samráðshópsins var að óvarlegt væri á þeim tíma að leggja frumvarp ráðuneytisins fram. Við það mat sætti ég mig á þeim tíma þótt ég væri því ósammála, en alls engin efni eru til að ætla að sú niðurstaða hafi átt þátt í kerfishruninu eða breytt nokkru um afleiðingar þess kerfishruns sem varð.

Það er vandséð hvernig ég hefði getað brugðist við umfram þær ítrekuðu tillögur sem fluttar voru á vettvangi ríkisstjórnarinnar og samráðshópsinn, og enn vandsénara hvernig álykta má út frá þessum staðreyndum að um vanrækslu hafi verið að ræða.

Um flutning Icesave-reikninga Landsbankans

Það er mat rannsóknarnefndar Alþingis að ég hafi fyrir mitt leyti haft fullt tilefni til þess annars vegar á fyrstu mánuðum ársins 2008 að fylgja því eftir og fullvissa mig um að unnið væri með virkum hætti að flutningi Icesave-reikninga Landsbankans úr útibúi bankans í Bretlandi yfir í dótturfélag og hins vegar a.m.k. frá „sumri“ 2008 að leita leiða í krafti embættis míns til þess að stuðla að framgangi sama máls með virkri aðkomu ríkisvaldsins.

Einfalda staðreyndin í þessu máli er að hvort tveggja gerði ég, innan þeirra valdheimilda sem mér voru settar.

Eins og fjallað hefur verið um hér að framan hefur viðskiptaráðherra ekki heimild samkvæmt lögum til þess að hafa afskipti af einstökum málum sem Fjármálaeftirlitið hefur til meðferðar.

Í ársbyrjun 2008 afréð ég hins vegar að skipta um forystu í stjórn FME. Sú ákvörðun byggðist beinlínis á því að miðað við ókyrrð á fjármálamarkaði heima og erlendis væri nauðsynlegt að fá í brúna einstakling með eins viðamikla reynslu af stjórn og eftirliti fjármála og kostur væri.

Leitaði ég til Jóns Sigurðssonar, sem bæði hafði verið þjóðhagsstjóri og efnahagsráðunautur margra ríkisstjórna, gegnt embætti viðskiptaráðherra, verið Seðlabankastjóri, m.a. á tíma þegar fjármálaeftirlit var enn í höndum Seðlabankans, og verið bankastjóri NIB.

Í ýtarlegu viðtali sem birtist við hann í Morgunblaðinu í febrúar 2008, skömmu eftir að hann tók að sér stjórnarformennsku, lýsti hann yfir þeirri stefnu FME að *helsta verkefnið framundan væri að koma útibúum bankanna erlendis yfir í*

dótturfélög. Um það áttum við á þeim tíma og síðar samtöl sem viðskiptaráðherra og stjórnarformaður FME.

Það er því öldungis fjarri lagi að ég hafi ekki fyrir ágúst 2008 reynt að greiða fyrir flutningi á innlánnum til dótturfélags.

Ég hafði hins vegar ekki nákvæmar upplýsingar um stöðu á viðræðum Landsbankans við Fjármálaeftirlitið í Bretlandi (FSA) fyrir miðjan ágúst 2008, aðrar en þær að Landsbankinn væri að vinna að lausn málsins og flutningi á innlánnum í samvinnu við FME.

Síðar kom fram að Landsbankinn hafði tafið vinnu við verkið óhóflega og í skýrslu rannsóknarnefndarinnar (21. kafli, bls. 311) kemur fram að fleiri en ég töldu að góður gangur væri á málinu. Þar segir:

Voru t.a.m. bankastjórar Seðlabankans í villu um það fram í júlí 2008 að verið væri að vinna að framgangi málsins.

Forsvarsmenn Landsbankans leituðu síðan til mín um miðjan ágúst 2008 um aðstoð við að ná niðurstöðu með FSA í málinu. Ég brást strax við og kom á fundi með FSA og fjármálaráðherra Bretlands, Alistair Darling, 2. september 2008. Þann fund sátu auk mín af Íslands hálfu stjórnarformaður FME, ráðuneytisstjóri fjármálaráðuneytisins, ráðuneytisstjóri viðskiptaráðuneytisins, formaður stjórnar Tryggingarsjóðs innstæðueigenda og fjárfesta, sendiherra Íslands í Bretlandi og aðstoðarmaður viðskiptaráðherra. Með þessu veitti ég Landsbankanum að mínu mati mikilvægan pólitískan stuðning við að flýta fyrir lausn á málinu.

Niðurstaða fundarins í Lundúnum var að Landsbankinn héldi í samvinnu við FSA áfram vinnu við að flytja innstæðurnar í dótturfélag bankans í Bretlandi.

Ljóst er þó að þessi samskipti báru takmarkaðan árangur þar sem málið var á forræði FSA. Þessum fundi var hins vegar fylgt eftir eins og unnt var með samskiptum embættismanna ráðuneytanna.

Því er eindregið mótmælt að ég hafi ekki gert það sem í mínu valdi stóð til að tryggja málinu framgang, miðað við þær upplýsingar sem fyrir lágu á hverjum tíma.

Þvert á móti ræddi ég mikilvægi þessa máls sérstaklega við stjórnarformann FME og brást samstundis við þegar í ljós kom hvernig í pottinn var búið í ágúst 2008, og beitti þá þeim pólitísku áhrifum sem mér voru tæk til að leysa vandann.

Um hinar pólitísku aðstæður

Hér hafa verið færð efnisleg rök um ofangreind atriði í skýrslu rannsóknarnefndarinnar. Þau verða þó aldrei metin með fullnægjandi hætti án þess að horfa til hinna pólitísku aðstæðna sem uppi voru.

Innan ríkisstjórnar Geirs H. Haarde var skýr verkaskipting á milli ráðuneytis míns og forsætisráðuneytis í málum sem vörðuðu hugsanlegan efnahagslegan óstöðugleika vegna stærðar og stöðu fjármálakerfisins. Forsætisráðherra hafði óskorað forræði í þeim málaflokki.

Án sérstaks samráðs við mig sem viðskiptaráðherra undirbjó hann þannig og flutti frumvarp um heimild ríkissjóðs til 500 milljarða lántöku til að styrkja gjaldeyrisvarasjóð Seðlabankans. Það var mesta og mikilvægasta varnaraðgerðin sem ríkisstjórnin greip til við hættu á lausafjárekreppu, sem Seðlabankinn taldi skömmu síðar að væri helsta ógnin sem steðjaði að fjármálamarkaðinum.

Sömuleiðis réð mat forsætisráðherra því hvenær hefjast skyldi handa um að nýta, eða nýta ekki, þá heimild, eins og fram kom í umræðum innan ríkisstjórnarinnar. Enda heyrir hagstjórn undir forsætisráðherra, og að auki Seðlabanki Íslands, sem á hverjum tíma ber ábyrgð á því að greina efnahags- og fjármálalega stöðu landsins.

Í þeirri vinnu sem laut að almennum efnahagsstöðugleika og þeirri hættu sem honum kynni að stafa af versnandi stöðu fjármálafyrirtækjanna kaus forsætisráðherra að hafa pólitískt samráð við utanríkisráðherra, Ingibjörgu Sólrúnu Gísladóttur, formann Samfylkingarinnar. Ég gerði engar athugasemdir við þetta verklag forsætisráðherra, enda var sátt um fyrirkomulagið innan ríkisstjórnarinnar og í báðum stjórnarflokkunum.

Þannig var upplýst eftir hrun að forystumenn ríkisstjórnarinnar höfðu átt sex fundi með bankastjórum Seðlabankans, án þess ástæða þætti til að boða viðskiptaráðherra. Það segir sína sögu um hvar forystumenn ríkisstjórnarinnar töldu að forræði málsins væri.

Rétt er að taka fram að ég hafði enga hugmynd um þessa fundi fyrr en um þá var upplýst opinberlega, að undanteknum hinum fyrsta þeirra, sem utanríkisráðherra greindi frá á þingflokksfundi hjá Samfylkingunni í febrúar 2008. Þær viðvaranir sem Seðlabankastjóri hefur síðar sagt að hann hafi ítrekað komið munnlega á framfæri við ríkisstjórnina, væntanlega af því hann hefur talið of hættulegt að setja þær niður með skriflegum hætti, bárust mér því ekki sem viðskiptaráðherra.

Sama afstaða til hlutverks míns sem viðskiptaráðherra varðandi stöðu og framvindu fjármálamarkaðarins birtist í þeirri staðreynd að hina örlagaríku Glitnisnótt í Seðlabankanum, þar sem örlög íslenska bankakerfisins voru hugsanlega ráðin, var ekki óskað eftir nærveru minni.

Ennfremur hefur nú komið fram að forsætis-, fjármála- og utanríkisráðherrar funduðu sérstaklega um kröfur sem norrænu seðlabankarnir gerðu til Íslands vegna hugsanlegra gjaldeyrisskiptasamninga. Í kjölfarið var gerður sérstakur gjaldmiðlaskiptasamningur við norrænu seðlabankana, og undirrituðu hann ofangreindir þrír ráðherrar, allir bankastjórar Seðlabanka Íslands, og seðlabankastjórar hinna norrænu ríkjanna. Þar voru samþykktar róttækar skuldbindingar sem sneru m.a. að ríkisfjármálum og Íbúðalánasjóði og endurspegluðu djúpan ótta um stöðu og þróun íslenska bankakerfisins.

Samningurinn, skuldbindingarnar sem ráðherrarnir undirrituðu, og matið sem þær endurspegluðu á íslenska bankakerfinu, voru aldrei kynntar í ríkisstjórn enda lýsti forsætisráðherra samningnum sem „leyniplaggi“ fyrir rannsóknarnefndinni (6. bindi, bls. 176).

Það hefði auðveldað mér og sérfræðingum mínum að skilja hina djúpu alvöru málsins hefði mér gefist kostur á að kynna mér þá greiningu á íslenska efnahagskerfinu sem fram kemur í þessum samningi. Ég var hins vegar aldrei upplýstur um málið af hálfu nokkus þeirra þriggja ráðherra sem hann gerðu. Ég vissi ekki að samningurinn væri til fyrir en ég las um hann í skýrslu rannsóknarnefndarinnar, og ég veit að svo var um fleiri ráðherra Samfylkingarinnar.

Til enn frekara marks um hverjir ríkisstjórnin áleit að hefðu forystu af sinni hálfu um aðgerðir til styrkingar bankakerfinu má nefna að ekki var óskað eftir því að viðskiptaráðherra færi með bönkunum í svokallað „roadshow“ fyrri hluta ársins 2008, þar sem þess var freistað að sýna fram á styrka stöðu bankanna og með táknrænum hætti þann bakhjarl sem bankakerfið átti hjá íslenska ríkinu.

Það tóku forsætis- og utanríkisráðherra að sér, sem ég taldi, eins og aðrir ráðherrar, sjálfsagt í ljósi þeirrar verkaskiptingar sem á þessum málum var innan ríkisstjórnarinnar.

Sú verkaskipting kom þó ekki í veg fyrir að ég beitti mér pólitískt í því sem ég taldi þó innan míns verkahringis og skyldustarfa. Þar vegur einna þyngst lagabreyting sem heimilaði alþjóðlegum fyrirtækjum á Íslandi að gera upp í erlendri mynt og leyfði að viðskipti með hlutabréf þeirra gætu farið fram í erlendri mynt. Tilgangurinn var fyrst og fremst að draga úr áhættu og sveiflum sem sköpuðust vegna veikleika íslensku krónunnar.

Til þessa skipaði ég nefnd til að fara yfir lagaákvæði um uppgjör viðskipta með íslensk verðbréf skráð eru í erlendri mynt hinn 19. desember 2007. Nefndin skilaði af sér 27. febrúar 2008. Lagði ég í kjölfarið fram frumvarp til laga um þetta efni, og varð það að lögum frá Alþingi 28. maí 2008.

Kauphallarviðskipti í erlendri mynt komust þó ekki á fyrir fall bankanna þar sem tæknileg úrvinnsla var enn í mótun á vettvangi Kauphallarinnar og Seðlabanka Íslands.

Eins og áður sagði beitti ég mér með óformlegum hætti, enda stóðu ekki aðrar aðferðir til boða, fyrir því að Fjármálaeftirlitið hafnaði beiðni Kaupþings banka hf. um leyfi til þess að yfirtaka hollenska bankann NIBC. Þetta frumkvæði mitt tel ég að hafi leitt til þess að afstýrt var miklum háska sem ella hefði steðjað að íslenska bankakerfinu, og að líkindum flýtt hruni bankanna og gert það enn hrikalegra.

Í þessu skyni óskaði ég eftir fundi með þáverandi formanni Fjármálaeftirlitsins, Jóni Sigurðssyni, og lýsti þeirri skoðun að kaup bankans yrðu íslenska fjármálakerfinu ofviða og mundu auka þann vanda sem var ærinn fyrir og fólst í misvæginu milli umsvifa bankanna og stærð hagkerfisins. Var það mat mitt að Fjármálaeftirlitið yrði að beita sér gegn þessum kaupum.

Vegna þessara afskipti mætti, ef eitthvað er, átelja mig sem viðskiptaráðherra fyrir að hafa gengið lengra en vald mitt náði til, og raunar kvartaði forstjóri FME yfir þessum afskiptum eins og áður er nefnt. Ég taldi hins vegar brýna nauðsyn til að hafa frumkvæði að því að bregðast við þeim váboðum sem ég taldi framundan í ljósi þeirra aðstæðna sem uppi voru.

Þá lýsti ég þeirri skoðun margoft í ræðu og riti að stærð bankanna væri orðin of mikil sem hlutfall af landsframleiðslu. Á meðan bankarnir áttu í lausafjárvandamálum var hins vegar mikil áhersla lögð á að gætt væri varfærni í öllum yfirlýsingum og að ekki væru sett fram sjónarmið sem gætu kallað yfir bankana meiri vanda en þegar var orðinn. Ég átti mörg samtöl við forystumenn bankanna um þennan vanda og hvernig mætti leysa hann.

Til að gæta varúðar í orðanotkun talaði ég um þetta sem „hlutfallsvanda“ á opinberum vettvangi. Ég benti ítrekað á inngöngu í Evrópusambandið og upptöku evrunnar sem lausn á þessum vanda. Það var skoðun mín þá og er enn að langfarsælast hefði verið að Íslendingar sæktust eftir aðild að Evrópusambandinu og í tengslum við hana aðild að myntsamstarfi Evrópu. Í tengslum við slíka umsókn hefði á þeim tíma verið hugsanlegt að semja við Evrópusambandið um lausn á hlutfallsvandanum fyrir inngöngu.

Með sama lagi hafði ég frumkvæði að því að viðskiptaráðuneytið styrkti Rannsóknastofnun í fjármálum við Háskólann í Reykjavík, Evrópuréttarstofnun

Háskólans í Reykjavík, Evrópufræðasetur Háskólans á Bifröst og Rannsóknarsetur verslunarinnar við Háskólann á Bifröst til rannsókna á áhrifum aukinnar notkunar erlendra mynta á vörumarkað, fjármálamarkað og samfélag á Íslandi almennt. Þetta verkefni var kynnt 19. janúar 2008 undir yfirskriftinni: „Rannsóknir á áhrifum tengingar við evru á viðskipti, fjármálastöðugleika, samfélag og lagalegt umhverfi.“

Einnig hafði ég frumkvæði að því að haldin var ráðstefna í samstarfi við Háskólann í Reykjavík og Háskólann á Bifröst um áhrif tengingar við evru á viðskipti og fjármálastöðugleika, samfélag og lagalegt umhverfi, hinn 23. september 2008.

Rannsóknir þessar og ráðstefnur höfðu það að meginmarkmiði að leita til frambúðar lausnar á „hlutfallsvandanum“.

Það gefur auga leið að þetta frumkvæði féll ekki alltaf í góðan jarðveg hjá forystumönnum samstarfsflokksins og öðrum sem sökuðu mig um að „tala krónuna niður“ þegar ég var einfaldlega að lýsa efnahagslegum veruleika sem við öllum blasti.

Andúð formanns bankastjórnar Seðlabankans á þessum sjónarmiðum var öllum ljós og átti augljóslega stærstan þátt í því samskiptaleysi sem einkenndi samband viðskiptaráðherra og Seðlabankans.

Í ljósi þess sem að ofan er sagt tel ég mig hafa rækt skyldur mínar sem viðskiptaráðherra af kostgæfni og í einstaka tilviki jafnvel að jaðri þess sem mér var lögformlega heimilt, vegna alvarlegra aðstæðna.

Það hlýtur að vera óumdeilt að enginn getur tekið afstöðu til upplýsinga sem hann hefur ekki undir höndum. Og enginn getur sýnt af sér vanrækslu með athafnaleysi með því að bregðast ekki við upplýsingum sem fram koma á fundum sem hann veit ekki af.

Staðreyndir um hinar pólitísku aðstæður segja sitt um samskipti mín – eða samskiptaleysi – við utanríkisráðherra og bankastjóra Seðlabankans.

Á þeim eru pólitískar og persónulegar skýringar, en mat á aðgerðum eða meintu aðgerðaleysi mínu verður að grundvallast á þessum aðstæðum.

Það segi ég mér ekki til afsökunar heldur til skýringar, því að enginn stjórnmalamaður eða embættismaður starfar í pólitísku tómarúmi.

Niðurlag

Í skýrslu rannsóknarnefndar Alþingis eru reifuð þrjú atriði sem nefndin telur hugsanlegt að túlka megi sem vanrækslu af minni hálfu.

Andspænis þeim get ég ekki varist því að vekja sérstaka athygli á að ein af meginniðurstöðum nefndarinnar sjálfar er eigi að síður sú að eftir að kom fram á árið 2006 hefði ekkert getað forðað falli bankanna. Rannsóknarnefndin telur því eftir ýtarlega og vandaða skoðun á aðdraganda bankahrunsins að einu og hálfu ári *áður* en ég tók við embætti viðskiptaráðherra hafi þróun þess verið komin fram yfir þann punkt að nokkur hugsanleg aðgerð af minni hálfu sem viðskiptaráðherra hefði getað komið í veg fyrir hrunið. Jafnvel þótt ég hefði að mati rannsóknarnefndarinnar gert allt eins og nefndin telur fræðilega best á kosið, þá hefði það ekki komið í veg fyrir hrun bankanna.

Í því ljósi get ég heldur ekki varist þeirri hugsun að nokkuð langt sé seilst að ætla að meint vanræksla mín í hlutverki viðskiptaráðherra hefði getað komið í veg fyrir, eða dregið úr afleiðingum hruns, sem rannsóknarnefndin sjálf telur að enginn mannlegur máttur hefði getað afstýrt eftir að kom fram um árið 2006.

Sú tilfinning mín skerpist þegar horft er til þess að í ofanálag dundu yfir heiminn alþjóðlegar hamfarir í formi fjármálakreppu, sem dró enn úr möguleikum íslenska bankakerfisins til að verjast þegar alþjóðleg fjármálakreppa lokaði lánamörkuðum og framkallaði áhlaup á íslensku bankana vegna stærðar þeirra og smæðar íslenska hagkerfisins, sem ekki hafði lánveitanda til þrautarvara.

Ásakanir um vanrækslu tek ég mjög alvarlega og neita því ekki að mér þykir erfitt að lifa með þeim. Ég var valinn til að veita nýju og litlu ráðuneyti forystu, og vissulega var þinglegur bakgrunnur minn á öðrum sviðum. Í nýju ráðuneyti var stakkurinn ekki rúmt skorinn og eftir á að hyggja er í mínum huga heldur ekki vafi á því að hinn lagalegi eldveggur milli ráðuneytisins og Fjármálaeftirlitsins skipti máli um möguleika ráðuneytisins til að skilja og greina þróunina, ekki síst eftir að skriðþunginn jókst.

Mér voru áreiðanlega mislagðar hendur í ýmsu. Enginn er fullkominn og það gildir ekki síður um mig en aðra. En í erfiðri stöðu lagði ég mig fram eins og ég gat best.

Þegar þingnefndin veltir fyrir sér hvar ábyrgð kann að liggja á mikilvægum ákvörðunum, eða skorti á þeim, verður hún að grafast fyrir um hvernig umræðum og ákvörðunum um mikilvæga þætti efnahagsmála var háttað í samstjórn Sjálfstæðisflokks og Samfylkingar sem tók við stjórnartaumum vorið 2007.

Í þeirri ríkisstjórn, eins og samsteypustjórnnum a.m.k. frá Viðeyjarstjórninni 1991, hafa oddvitar flokkanna oftast verið ráðandi um framvindu hinna stærri

mála, ekki síst efnahagsmálanna. Sú staða hefur líklega sjaldan verið jafnríkjandi og í stjórninni sem mynduð var 2007.

Staða mín í samfélaginu sem skapaðist innan þeirrar ríkisstjórnar speglast í mörgum frásögnum rannsóknarskýrslunnar þar sem fram kemur að mér sem viðskiptaráðherra virðist, eins og þegar er rakið, beinlínis hafa verið haldið utan við formlega ráðherrafundi þar sem fjallað var um efnahagsmálefni. Hugsanlega stafar þetta af þeirri vinnuþefð sem skapast hefur í samsteypustjórnnum, að nægilegt sé að oddvitar flokkanna komi að mikilvægum málum til að fullnægja skilyrðum um eðlilegt samráð milli stjórnarflokkanna.

Hitt er deginum ljósara að þetta vinnulag, sem hvergi er skráð formlega í stjórnskipan landsins, hefur sett á herðar mér ábyrgð vegna atburðarásar sem ég var þó samhliða sviptur rétti til að taka þátt í, þrátt fyrir að gegna embætti viðskiptaráðherra.

Ég er fús að veita þingmannanefndinni hverjar þær upplýsingar sem hún telur nauðsynlegar eða gagnlegar umfram það sem hér er rakið.

Um leið og ég ítreka þakkir fyrir þetta tækifæri til að koma sjónarmiðum mínum á framfæri óska ég nefndinni alls velfarnaðar í vandasömu starfi.

Virðingarfyllst,

Björgvin G. Sigurðsson

